

การใช้ตัวแปร P ในแบบจำลอง KAP เป็นปัจจัยนำในโครงการ
“สร้างสุข(ก) ในสังคม” รณรงค์เพื่อป้องกันและแก้ไข
ปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งในท่อน้ำดี
ของมูลนิธิสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

The Using of P of KAP Model as a Leading Factor in “Thai
Happiness Society” Project : Campaign to Prevent and
Solve Problems of Liver Fluke and Cholangiocarcinoma
of Crown Property Bureau Foundation

เวทิต ทองจันทร์*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เพื่อศึกษาลักษณะการสื่อสาร ของโครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม” และ เพื่อศึกษาการใช้ตัวแปร P ในแบบจำลอง KAP เป็นปัจจัยนำในโครงการฯ ซึ่งได้ข้อสรุปว่า 1. โครงการฯ เป็นการรณรงค์การสื่อสารเพื่อสุขภาพ ที่มีลักษณะการสื่อสารในแบบสื่อเฉพาะกิจจัดทำขึ้นเพื่อใช้กับเป้าหมายเฉพาะ 2. โครงการฯ มีการออกแบบเนื้อหาหลักที่เน้นตัวแปร (P) เพื่อให้ผู้รับสารเกิดการปฏิบัติก่อน แล้วจึงค้นหาความรู้เพิ่ม (K) โดยมีทัศนคติ (A) เป็นตัวเชื่อมระหว่างทั้ง 2 ตัวแปร

คำสำคัญ: แบบจำลอง KAP / โครงการสร้างสุข(ก)ในสังคม / พยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี / มูลนิธิสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

Abstracts

The objective of this article was to study the communication attribute of “Thai Happiness Society” health promotion and to study the use of P of KAP model as a leading factor in this health promotion. The conclusions of the study were: (1) this health promotion was a specific media which had its own communication target. (2) this health promotion emphasized in using P as a core message to persuade audiences to practice, then they could find more information to increase their knowledge, and there was an attitude as linkage to both factors.

Keywords: KAP Model / Thai Happiness Society Project / Liver Fluke and Cholangiocarcinoma / Crown Property Bureau Foundation

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กว่าสามทศวรรษที่ผ่านมา แม้มีการรณรงค์เพื่อแก้ไขปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีอย่างไม่ลดละ แต่พฤติกรรมการกินปลาดิบยังคงอยู่ และอัตราตายด้วยมะเร็งท่อน้ำดีก็ยังมีแนวโน้มสูงขึ้น (อ้างอิงใน CASCAP, 2560) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงได้จัดโครงการแก้ไขโรคพยาธิใบไม้ในตับและมะเร็งท่อน้ำดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (CASCAP) โดยมีการทำงานหลัก 2 ส่วน คือ การตรวจกรองมะเร็งท่อน้ำดีในกลุ่มเสี่ยง และการบริหารจัดการผู้ป่วยเพื่อลดภาระและค่าใช้จ่าย โดยมีกิจกรรมวาระอีสานด้านภัยมะเร็งท่อน้ำดี กับมูลนิธิมะเร็งท่อน้ำดีสัญจร ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2556 มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (จัดกิจกรรมครั้งที่ 60 เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2560)

ภาคีเครือข่ายสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ได้มีมติในการผลักดันให้ปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี เป็น นโยบายสาธารณสุขในระดับชาติ โดยตั้งเป้าหมายจำนวนผู้ติดเชื้อภายใน 10 ปี ซึ่งในปี 2557 มีคนไทยติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับ สูงถึง 6 ล้านคน และทุกปี พบผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดี ประมาณ 20,000 คน โดยเฉพาะในภาคอีสานมีผู้เป็นพยาธิใบไม้ตับ ถึงร้อยละ 18.6 ส่วนภาคเหนือพบ ร้อยละ 10 สาเหตุหลักของการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับเกิดจากการกินอาหารดิบ อาทิ ก้อยปลา ลาบปลา ปลาสัมดิบ ส้มตำปลาร้าดิบ ฯลฯ คนกลุ่มนี้จึงมีโอกาสเป็นโรคมะเร็งในท่อน้ำดี มากกว่าคนปกติ 16 เท่า (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2557) คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2559 รับทราบมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 6 และ 7 (อ้างอิง ปิยะสกล สกลสัตยาทร, 2559) กระทรวงสาธารณสุข จึงดำเนินการเสนอแผนยุทธศาสตร์ทศวรรษกำจัดปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ปี 2559-2568 เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกรอบการทำงาน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และผลักดันให้เป็นการดำเนินงานในแผนงานปกติในอนาคตต่อไป

ในปี 2559 มูลนิธิสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้มอบเครื่องอัลตราซาวด์ เพื่อสนับสนุนการตรวจกรองมะเร็งท่อน้ำดีในกลุ่มเสี่ยง โดยได้ให้โครงการแก้ไขโรคพยาธิใบไม้ในตับและมะเร็งท่อน้ำดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (CASCAP) เป็นผู้แทนในการรับมอบ และจัดส่งมอบให้โรงพยาบาลในเครือข่ายของ CASCAP

จำนวน 27 จังหวัด (ภาคอีสานและภาคเหนือ) เพื่อใช้ในการตรวจคัดกรองมะเร็งท่อน้ำดีแก่ประชาชนทั่วไปโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และจึงได้จัดกิจกรรมรณรงค์ทางการสื่อสาร โครงการ “สร้างสุข(ก)ในสังคม” เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมวาระแห่งชาติด้านภัยมะเร็งท่อน้ำดี กับมูลนิธิมะเร็งท่อน้ำดีสัญจร ในช่วงเดือน สิงหาคม-ธันวาคม 2559 รวม 6 ครั้ง และจัดกิจกรรมในโรงเรียนในพื้นที่ภาคอีสานอีก 7 ครั้ง รวมทั้งหมด 13 ครั้ง

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการสื่อสาร ของโครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม”
2. เพื่อศึกษาการใช้ตัวแปร P ในแบบจำลอง KAP เป็นปัจจัยนำในโครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม”

นิยามศัพท์

CASCAP ย่อมาจาก Cholangiocarcinoma Screening and Care Program คือ โครงการแก้ไขโรคพยาธิใบไม้ในตับและมะเร็งท่อน้ำดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งก่อตั้งโดยคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิจกรรมวาระแห่งชาติจัดพยาธิใบไม้ตับด้านภัยมะเร็งท่อน้ำดีกับมูลนิธิมะเร็งท่อน้ำดีสัญจร เป็นกิจกรรมรณรงค์สุขภาพของ CASCAP ที่จะมีกิจกรรมหลัก คือ การตรวจคัดกรองมะเร็งท่อน้ำดี ให้กับประชาชน โดยได้เริ่มต้นจัดกิจกรรม ตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2556 มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (จัดกิจกรรมครั้งที่ 60 เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2560)

โครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม” เป็นโครงการรณรงค์ทางการสื่อสารโดยมูลนิธิสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อร่วมรณรงค์และให้ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้และมะเร็งในท่อน้ำดีให้กับประชาชนในกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร่วมกับ CASCAP

แบบจำลอง KAP เป็นแบบจำลองลำดับขั้นการเกิดผลกระทบของสื่อ ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับความรู้ (Knowledge) แล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติ (Attitude) และจบด้วยการเปลี่ยนพฤติกรรม (Practice)

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม” ทั้งการออกแบบ และการกำหนดสารและเนื้อหาหลัก การคัดเลือกสื่อ และการกำหนดการเผยแพร่สื่อประเภทต่าง ๆ ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูล บันทึกภาพนิ่ง และวิดีโอทัศนจากกิจกรรมในทุกพื้นที่ เพื่อนำมาวิเคราะห์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บและรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ใช้วิธีการเก็บรวบรวม ดังต่อไปนี้

1.1 การลงพื้นที่กิจกรรมวาระแห่งชาติด้านภัยมะเร็งท่อน้ำดี กับมูลนิธิมะเร็งท่อน้ำดีสัญจร ทั้งในภาคอีสานและภาคเหนือ ระหว่างเดือนสิงหาคม-ธันวาคม 2559 เพื่อจดบันทึกข้อมูล สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องจากประชาชนผู้เข้ารับการตรวจร่างกายเพื่อคัดกรองมะเร็งท่อน้ำดี และเยาวชนที่เข้าร่วมเล่นเกมในกิจกรรม

1.3 การบันทึกข้อมูลด้วยการถ่ายภาพนิ่ง และวิดีโอทัศน โดยบันทึกภาพจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเพื่อสรุปภาพรวมของการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง

1.4 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และติดตามการทำงานของ CASCAP ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ใช้วิธีการดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ รวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหากล่าวถึงพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

2.2 เอกสารที่เป็นข้อมูลเกี่ยวข้องกับพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนา (Descriptive Analysis) ด้วยการดูความสัมพันธ์ ข้อมูลจากการศึกษาจากการสังเกต แหล่งข้อมูล และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อพิจารณา วิเคราะห์ ความสัมพันธ์และลำดับขั้นการสื่อสารของตัวแปร KAP กับ ผลกระทบทางการสื่อสาร

ผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม”

โครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม” เป็นโครงการรณรงค์การสื่อสารเพื่อสุขภาพของมูลนิธิสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การให้การสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าถึงภัยของโรคพยาธิใบไม้ตับ และให้ประชาชนได้เข้าร่วมการตรวจคัดกรองมะเร็งท่อน้ำดี มูลนิธิฯ ได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจถึงปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี และลดภาวะเสี่ยงของโรคด้วยการ “กินสุก” และสนับสนุนให้ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมูลนิธิมะเร็งท่อน้ำดี ได้ใช้เครื่องอัลตราซาวด์ เพื่อสนับสนุนการตรวจกรองมะเร็งท่อน้ำดีให้กับประชาชนในเขตพื้นที่เป็นกลุ่มเสี่ยง

ภาพที่ 1 สื่อคาราวาน หน่วยรถให้ความรู้ เป็นเวทีกิจกรรมและการแสดงเคลื่อนที่

การออกแบบเนื้อหาหลักสำหรับการรณรงค์

โครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม” ใช้เนื้อหาหลัก (Core Message) ในการรณรงค์การสื่อสารเพื่อสุขภาพ คือ “กินสุก” เพื่อมุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงได้ปฏิบัติตามในการรับประทานอาหารให้ถูกต้องตามสุขลักษณะ การออกแบบชื่อโครงการ ใช้คำพ้องเสียงจากประโยคสำคัญในคำขวัญของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ คือ “สร้างสุขในสังคม ด้วยการพัฒนาอย่าง

สมดุและยั่งยืน” (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2558) โดยได้เป็นการสะกด คำว่า สุข จาก ข.ไซ เป็น ก.ไ้ และเพิ่มวงเล็บให้กับ ก.ไ้ เพื่อเน้นความหมายถึงการปรุงอาหารให้ สุข และได้ใช้การสะกดชื่อโครงการนี้ในการออกแบบเครื่องหมายตราสัญลักษณ์ (Logo) เพื่อใช้ประกอบในสื่อทุกประเภทของโครงการฯ

แต่ในขณะเดียวกัน ในสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) จะใช้คำว่า สร้างสุขในสังคม เนื่องจากเฟซบุ๊ก ได้กำหนดให้ “วงเล็บ” เป็นสัญลักษณ์ไม่ใช่ตัวอักษร จึงไม่สามารถใช้ตั้งเป็นชื่อ เฟซบุ๊กแฟนเพจ ได้ ซึ่งมีผลกับการตั้ง ดัชนีถ้อยคำ (Hashtag) เพื่อใช้ในการค้นหาในสื่อสังคมออนไลน์ด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 2 แสดงการลงข้อความ

และการตั้งดัชนีถ้อยคำในหน้าเฟซบุ๊กแฟนเพจ “สร้างสุขในสังคม”

ชุดข้อมูลความรู้ในโครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม”

ชุดข้อมูลความรู้ มีสาระความรู้ที่เป็นแก่นสำคัญ คือ วงจรการติดโรคพยาธิใบไม้ตับ ซึ่งมีลำดับการติดโรคตั้งแต่ คนกินตัวอ่อนเมตาเซอร์คาเรียในปลา พยาธิใบไม้ตับตัวเต็มวัยอาศัยอยู่ในท่อน้ำดี คนถ่ายไข่พยาธิปนออกมาในอุจจาระ หอยน้ำจืดซึ่งเป็นพาหะของโรคกินไข่พยาธิพยาธิฟักตัวในหอย กลายเป็นตัวอ่อนเมตาเซอร์คาเรีย ก็ จะว่ายน้ำเข้าไปฝังตัวอยู่ในเกล็ดปลาน้ำจืด และเป็นวงจร

การติดโรคกับคนกินตัวอ่อนเข้าไปอีกครั้ง โครงการฯ จึงอธิบายวงจรการติดโรคของพยาธิใบไม้ตับนี้ด้วยภาพการ์ตูนในสื่อแผ่นพับ และป้ายประชาสัมพันธ์แบบตั้ง เพื่อเสริมความรู้ให้กับประชาชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ภาพที่ 3 ชุดข้อมูลความรู้ วงจรการติดโรคพยาธิใบไม้ตับ

สื่อประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมโครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม”

โครงการฯ ได้ใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่สำคัญในการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. สื่อคาราวาน หน่วยรถให้ความรู้ (เอเอช ไทยแลนด์, 2559) ใช้รถบรรทุก 6 ล้อ ตกแต่งเป็นเวทีการแสดงเคลื่อนที่ ผู้ชมสามารถขึ้นมาบนเวทีเพื่อร่วมเล่นเกม และเปลี่ยนเป็นเวทีแสดงดนตรี โดยใช้ศิลปินก๊อปปี้โชว์เป็นผู้แสดง

2. สื่อเกมกระดาน “กิจกรรมทำให้สุข” มีทั้งหมด 3 เกม คือ (2.1) เกมล้วงลิ้นจับปลา ให้ผู้เล่นล้วงเข้าไปในกระป๋องพลาสติกที่มีรูปทรงคล้ายไห ถ้าล้วงได้ปลาสีขาว คือ ปลาติบ และ ปลาสีเหลือง คือ ปลาสุก (2.2) เกมเปิดป้ายหาปลา ให้ผู้เล่นเลือกแผ่นป้าย โดยมีให้เลือกทั้งหมด 5 แผ่น หลังแผ่นป้ายจะมี ค่าแตกต่างกัน 4 แบบ คือ ติบ ต้ม ผัด นึ่ง โดยมีคำว่าติบ 2 ป้าย เมื่อผู้เล่นเปิดคำว่า ติบ หมายถึง ผู้เล่นแพ้ (2.3) เกมวงล้อสุก ให้ผู้เล่นหมุนป้ายวงล้อ ไนวงล้อจะมีค่าแตกต่างกัน 6 คำ คือ ติบ นึ่ง ย่าง ผัด ต้ม ทอด เมื่อลูกศรหยุดที่คำว่า ติบ หมายถึง ผู้เล่นแพ้ ทั้งนี้ ของรางวัลสำหรับผู้เล่นในทุกเกม คือ น้ำปลาร้าต้มสุก “แช่บ่ไม้ค้”

ภาพที่ 4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

เล่นเกมล้วงลับจับปลา เกมเปิดป้ายหาปลา และเกมวงล้อลุ้นสุข

3. สื่อแผ่นพับ ให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับ วงจรการติดโรคพยาธิใบไม้ตับ

4. สื่อภาพยนตร์สั้น เรื่อง “เมนูของอีพ้อ” เป็น ภาพยนตร์สั้นความยาว 5 นาที 22 วินาที เล่าเรื่องราว ของพ่อชาวอีสานที่หลงใหลในการกินปลาดิบโดยไม่ฟัง คำเตือนของลูกสาว จนมีอาการของโรคพยาธิใบไม้ตับ ภาพยนตร์เรื่องนี้เน้นการนำเสนอบรรยากาศวิถีชีวิตและ วัฒนธรรมการกินอยู่แบบอีสาน และใช้เผยแพร่ภาพจอ ฉายภาพยนตร์ที่ติดตั้งด้านข้างเวทีกิจกรรม และฉายใน สื่อออนไลน์

5. สื่อภาพยนตร์ประกอบเพลง “กินสุข” เป็น เพลงที่มีท่วงทำนองสนุกสนาน มีเนื้อหาเชิญชวนให้กิน ปลาสุก ขับร้องโดย สุทธิพงษ์ วัฒนจัง (ชมพู่ พрутต์) ใช้ เปิดฉายสลับกับภาพยนตร์สั้น

ภาพที่ 5 สื่อภาพยนตร์สั้น “เมนูของอีพ้อ” และภาพยนตร์ประกอบ เพลง “กินสุข” จากเว็บไซต์ youtube ของโครงการฯ

6. สื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊กแฟนเพจ “สร้างสุขในสังคม” <https://www.facebook.com/thaihappinessociety/> ใช้เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสาร ทั้งภาพประชาสัมพันธ์ข้อมูลสนับสนุนการกินสุข ภาพนิ่ง และวีดิทัศน์กิจกรรมจากพื้นที่ที่จัดโครงการฯ ภาพยนตร์ ประกอบเพลง ภาพยนตร์สั้น วิดิทัศน์สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วม กิจกรรม โดยมีผู้ติดตาม 2,232 คน (มิถุนายน 2560)

7. สื่อโทรทัศน์ จัดทำสารคดีสั้น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการฯ และภาพรวมของกิจกรรมทั้งหมด ความยาว 2 นาที จำนวน 2 ตอน ออกอากาศในรายการ คนมันส์พันธุอาสา ทางช่อง 9 โมเดิร์นทีวี ในวันที่ 19 พฤศจิกายน และ 17 ธันวาคม 2559

ตารางเวลาการจัดกิจกรรม

โครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม” จัดกิจกรรมในพื้นที่ภาคอีสานและภาคเหนือ ในช่วงเดือนสิงหาคม- ธันวาคม 2559 โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. จัดกิจกรรมร่วมกับ CASCAP ในโครงการ วาระแห่งชาติต้านภัยมะเร็งท้องน้ำดี กับมูลนิธิมะเร็งท้องน้ำดีสัญจร ซึ่ง CASCAP จะเลือกจัดกิจกรรมและตรวจคัดกรองมะเร็งท้องน้ำดี ให้กับประชาชนในอำเภอที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับสูง ดังต่อไปนี้
  - ครั้งที่ 1 วันที่ 26 ส.ค.2559 จัดที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ มีผู้รับการตรวจคัดกรองฯ จำนวน 237 คน
  - ครั้งที่ 2 วันที่ 16 ก.ย.2559 จัดที่ อ.พระยืน จ.ขอนแก่น มีผู้รับการตรวจคัดกรองฯ จำนวน 404 คน

ครั้งที่ 3 วันที่ 23 ก.ย.2559 จัดที่ อ.ประทาย จ.นครราชสีมา
 มีผู้รับการตรวจคัดกรองฯ จำนวน 1,064 คน
 ครั้งที่ 4 วันที่ 14 ต.ค.2559 จัดที่ อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์
 มีผู้รับการตรวจคัดกรองฯ จำนวน 687 คน
 ครั้งที่ 5 วันที่ 10 พ.ย.2559 จัดที่ อ.กุตุ้ม จ.ยโสธร
 มีผู้รับการตรวจคัดกรองฯ จำนวน 892 คน
 ครั้งที่ 6 วันที่ 2 ธ.ค.2559 จัดที่ อ.พัฒนานคร จ.สระแก้ว
 มีผู้รับการตรวจคัดกรองฯ จำนวน 652 คน

2. จัดกิจกรรมในโรงเรียนใกล้เคียงกับพื้นที่
 กิจกรรมวาระแห่งชาติ ของ CASCAP โดยจะจัดล่วงหน้าก่อนกิจกรรมวาระแห่งชาติขจัดพยาธิใบไม้ตับฯ ตาม
 ความเหมาะสม เพื่อสร้างความเข้มข้นให้กับประเด็นการ
 สื่อสารเรื่องพยาธิใบไม้ตับในพื้นที่ใกล้เคียง โดยจะจัดใน
 โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ประจำจังหวัด ซึ่งมีจำนวน
 นักเรียนมากกว่า 2,000 คนขึ้นไป ดังต่อไปนี้

- ครั้งที่ 1 วันที่ 14 ก.ย.2559 จัดที่ โรงเรียนแก่นนคร
 วิทยาลัย อ.เมือง จ.ขอนแก่น
- ครั้งที่ 2 วันที่ 15 ก.ย.2559 จัดที่ โรงเรียนนครขอนแก่น
 วิทยาคม อ.เมือง จ.ขอนแก่น
- ครั้งที่ 3 วันที่ 7 พ.ย.2559 จัดที่ โรงเรียนบุญวัฒนา
 อ.เมือง จ.นครราชสีมา
- ครั้งที่ 4 วันที่ 8 พ.ย.2559 จัดที่ โรงเรียนผดุงนารี อ.เมือง
 จ.มหาสารคาม
- ครั้งที่ 5 วันที่ 9 พ.ย.2559 จัดที่ โรงเรียนร้อยเอ็ด
 วิทยาลัย อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด
- ครั้งที่ 6 วันที่ 10 พ.ย.2559 จัดที่ โรงเรียนยโสธร
 วิทยาคม อ.เมือง จ.ยโสธร
- ครั้งที่ 7 วันที่ 1 ธ.ค.2559 จัดที่ โรงเรียนสระแก้ว อ.เมือง
 จ.สระแก้ว

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหานำวิจัย ข้อที่ 1. ลักษณะการสื่อสาร ของโครงการ
 “สร้างสุข(ก) ในสังคม”

โครงการฯ มีลักษณะการสื่อสารในแบบสื่อ
 เฉพาะกิจ (Specific Media) อันเป็นสื่อที่จัดทำขึ้นเพื่อ
 มาใช้อย่างมีเป้าหมายเฉพาะ เจาะจงกลุ่มเป้าหมาย
 เฉพาะ มีเนื้อหาเฉพาะ และสร้างสื่อขึ้นมาใหม่เป็นการ
 เฉพาะ (อ่างใน กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2556). และ
 โครงการฯ ยังใช้กลยุทธ์ในการสื่อสาร (Communication

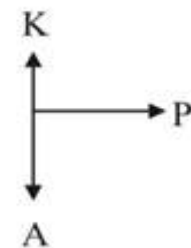
Strategy) ในรูปแบบการออกแบบวางแผน (Planning/
 Design) เป็นเกณฑ์ เพื่อให้เกิดการเผยแพร่สื่อได้ทั่วถึง
 และมีความถี่ในการสื่อสารที่เหมาะสม

ปัญหานำวิจัย ข้อที่ 2. การใช้ตัวแปร P ในแบบจำลอง
 KAP เป็นปัจจัยนำในโครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม”

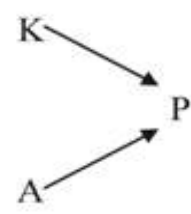
การใช้ KAP กับการรณรงค์การสื่อสารด้าน
 สุขภาพ Cornejo, M., Jerez, R. and Casanova, D.
 (1989) ได้ระบุว่า ความเข้าใจ หลักพฤติกรรม ของแบบ
 จำลองนี้จะช่วยให้การกำหนดแนวทางและมาตรการใน
 การกระตุ้นและการควบคุมพฤติกรรมได้อย่างมี
 ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (อ่างใน ทวีศักดิ์ เทพ
 พิทักษ์, 2556) โดยแบบจำลอง KAP จะประกอบด้วย
 ความรู้ความเข้าใจ (K) ทศนคติที่เป็นบวกหรือลบต่อ
 ประเด็นสุขภาพนั้น ๆ (A) และ การปฏิบัติตัวหรือ
 พฤติกรรม (P) เพื่อป้องกันปัญหาทางสุขภาพ ซึ่งปัจจัย
 หลักทั้ง 3 ปัจจัยนี้ จะมีรูปแบบความสัมพันธ์ 4 รูปแบบ
 ดังต่อไปนี้

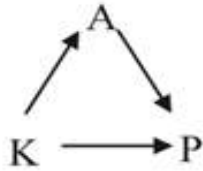
รูปแบบที่ 1 ทศนคติ (A) จะเป็นตัวกลางระหว่างความรู้
 กับการปฏิบัติ คือ ทศนคติจะเกิดจากความรู้ที่มีอยู่และ
 การปฏิบัติจะแสดงออกไปตามทศนคติ

รูปแบบที่ 2 ความรู้ (K) และทศนคติ (A) มีความสัมพันธ์
 ซึ่งกันและกัน และทำให้เกิดการปฏิบัติ (P) ตามมา

รูปแบบที่ 3 ความรู้ (K) และทศนคติ (A) ต่างก็ทำให้เกิด
 การปฏิบัติ (P) โดยที่ความรู้และทศนคติไม่จำเป็นต้อง
 สัมพันธ์กัน

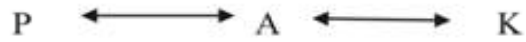

การออกแบบแผนรณรงค์การสื่อสารเพื่อสุขภาพ เมื่อความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสามมีลักษณะเช่นนี้ การศึกษาผลกระทบของสื่อในการสื่อสารเพื่อสุขภาพ ผู้สื่อสารจึงเน้นการให้ความรู้ เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติ และจึงเปลี่ยนพฤติกรรมตามขั้นตอนเป็นลำดับขั้น (วาสนา จันทร์สว่าง, การสื่อสารสุขภาพ : กลยุทธ์ในงานสุขศึกษาและการสร้างเสริมสุขภาพ อ่างในกาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2556).

การคัดเลือกและการออกแบบสาร (Message Selection & Design) กับการใช้ P เป็นปัจจัยนำ

โครงการฯ ใช้ คำว่า “กินสุก” เป็น เนื้อหาหลัก Core message ที่เป็นเนื้อหาเปิดเข้า (Entry Point) ที่มุ่งเน้นให้เกิดผลกระทบในด้านพฤติกรรม P เป็นปัจจัยนำ ทำให้เกิดผลทางการสื่อสารด้านสุขภาพได้ดีกว่า โดยกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าใจถึงความสำคัญของแก่นแนวคิดของการรณรงค์ และตั้งใจนำไปปฏิบัติจริงได้ แต่ยังคงต้องมีชุดข้อมูลความรู้ (K) เป็นฐานข้อมูลในสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้รับสารเข้าถึงความรู้ได้

ในขณะเดียวกัน ตัวแปรทัศนคติ (A) ของผู้รับสารก็ยังคงทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างทั้ง 2 ตัวแปร เมื่อผู้รับสารได้รับเนื้อหาหลัก (P) “กินสุก” แล้วเกิดทัศนคติในเชิงบวกที่เห็นด้วยกับแนวคิดหลัก ก็จะรับข้อมูลความรู้เพิ่มเติม (K) เพื่อรับข้อมูลเชิงลึก เช่น วงจรการติดเชื้อ อากาศของผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ต่อไป

ภาพที่ 6 แบบจำลองความสัมพันธ์ที่มีตัวแปร P เป็นปัจจัยนำ โดยมีตัวแปร A เป็นตัวเชื่อมระหว่าง P และ K

ข้อเสนอแนะ

การสื่อสารสุขภาพ ด้วยการใช้ตัวแปร P เป็นปัจจัยนำ จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในประเด็นในการสื่อสารได้ง่ายและชัดเจน แต่ในขณะเดียวกัน การสื่อสารด้วยคำว่า “กินสุก” นั้น ถึงแม้ว่าผู้รับสารจะให้คำมั่นสัญญาว่าจะปฏิบัติแล้วก็ตาม แต่สภาวะแวดล้อมของวัฒนธรรมการกินอยู่แบบอีสาน เช่น การกินก้อยปลาดิบ เป็นกับแกล้มในวงเหล้า ก็จะชักชวนเชิงบังคับให้ผู้รับสารต้องปฏิบัติตามโดยการเข้าร่วมการกินปลาดิบ ดังนั้น ความรับผิดชอบขั้นพื้นฐาน ในการดูแลสุขภาพ ด้วยการดำเนินวิถีชีวิต (Lifestyle) จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะส่งผลให้เกิดการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องได้สำเร็จ (The Ottawa Charter cited in Health Promotion Glossary, 1998, p. 16)

บรรณานุกรม**ภาษาไทย**

- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2556). *สื่อสาร อาหาร สุขภาพ*. กรุงเทพฯ: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ฝ้ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์. (2556). การใช้แบบจำลอง KAP กับ การศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี / เอดส์ ของคนประจำเรือไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ*, 8(2), 84-102.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2557). *รายงานการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 7 วันที่ 24-26 ธันวาคม 2557*. นนทบุรี: ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี.
- สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. (2559). *รายงานประจำปี 2558*. กรุงเทพฯ: ดาวฤกษ์ คอมมูนิเคชั่นส์.
- เอเอช ไทยแลนด์. (2559). *เอกสารนำเสนอโครงการ “สร้างสุข(ก) ในสังคม”*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

ระบบออนไลน์

- ปิยะสกล สกลสัตยาทร. (2559). *บันทึกขออนุมัติแผนยุทธศาสตร์ทศวรรษกำจัดปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ปี 2559-2568*. เข้าถึงได้จาก https://www.cabinet.soc.go.th/doc_image/2559/9931994240.pdf
- สำนักสารนิเทศ สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *สธ. เดินหน้าทศวรรษกำจัดพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้ชุมชนปลอดภัยมีคุณภาพชีวิตดี*. เข้าถึงได้จาก <http://ministeroffice.moph.go.th/index.php/k2-component/2015-11-28-10-02-14/2015-11-28-10-04-52/472-2016-07-01-03-07-30>
- CASCAP. (2560). *โครงการแก้ไขโรคพยาธิใบไม้ในตับและมะเร็งท่อน้ำดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.cascap.info/th/>
- World Health Organization. (1998). *Health Promotion Glossary*. Retrieved from <http://www.who.int/healthpromotion/about/HPR%20Glossary%201998.pdf>